

582 năm sau, Chiêu Ni m Áng Thiên C Hùng Văn c a Nguy n Tr i

Ngày 19 tháng 9, 1442, nhà thơ, nhà t t ng Nguy n Tr i l i i trong m t v án tru di tam t c i tri u Lê Thái Tông, cho t i nay v n còn là nghi án.

Cùng v i Lê L i, ông đ i u hành cu c kháng chi n ch ng xâm l c B c ph ng trong 10 năm, t i 1428 đánh b t đ c quân gi c ra kh i lãnh th Đ i Vi t, mà t năm 1407 t i năm 1417 ngay tr c đó, quân binh c a H Quý Ly và c a nhà H u Tr n đã th t b i. Sau ba l n B c thu c, n c ta thoát ách đô h c a k l ng gi ng tham b o l n th t , nhà Lê giành l i quy n t ch đ t n c, y là nh công l n c a các chi n sĩ Lam S n, trong đó, “Lê L i vi quân, Nguy n Tr i vi th n,” đ i u y đã tr thành l ch s . Linh h n c a cu c kháng chi n 10 năm y , chi n công c a cu c đánh đ i B c ph ng y , và Qu c th c a đ t n c Đ i Vi t t đó, đã đ c Nguy n Tr i thâm tóm l i trong m t bài đ i cáo, mà 582 năm nay ng i Vi t đ i đ i g i nó là áng Thiên c Hùng Văn:

Bình Ngô Đ i Cáo

*Cái văn: Nhân nghĩa chi , y u t i an dân;
Đ u ph t chi s , m c tiên kh b o.*

(T đây tr xu ng là b n đ ch c a Bùi K , có vài c i sung):

*T ng nghe:
V c nhân nghĩa c t yên dân,
Quân đ u ph t tr c lo tr b o.
N c Đ i Vi t ta t tr c,
V n x ng văn hi n đã lâu.
Núi sông b c i đã chia*

Thiên C Hùng Văn c a Nguy n Tr i

Tác Giả: Viên Linh

Thứ Tư, 21 Tháng 9 Năm 2011 07:21

Phong t c B c Nam cũng khác.

T Tr u, Đ i, Lý, Tr n bao đ i gây n n đ c p,

Cùng Hán, Đ ng, T ng, Nguyên m i bên hùng c m t ph ng.

Tuy m nh y u nh u lúc khác nhau,

Song hào ki t đ i nào cũng có

Vì v y:

L u Cung tham công nên th t b i,

Tr u T t thích n ph i tiêu vong.

C a Hàm T b t s ng Toa Đ ,

Sông B ch Đ ng gi t i Ô Mã.

Vì c x a xem xét,

Ch ng c còn ghi.

Nguy n Tr i, hi u c Trai, cháu ngo i T Đ Tr n Nguyên Đán, con danh sĩ Nguy n Phi Khanh, sinh năm 1380 i làng Nh Khê, huy n Th ng Phúc, Hà Đông. Năm 1400, đ i nhà H , ông đi thi đ Thái H c Sinh (Ti n sĩ). Năm 1418, ông cùng Tr n Nguyên Hãn b nhà H vào Lam S n tham gia cuộc kh i nghĩa c a Lê L i ch ng gi c; suốt 10 năm kháng chi n, ông là nhà chi n i c quân s , ngo i giao, đóng góp r t n trong việc khôi ph c ch quy n cho đ t n c. Năm 1428, Lê L i phong cho ông t c Quan Ph c H u, coi Vi n C M t. Sau b gièm pha, ông lui v ỏ n t i Côn S n, Chí Linh thuộc H i Đ ng. Cũng t i n i này khi Vua Lê Thái Tông đi kinh lý có ghé thăm, khi tr v tri u mang theo v ỏ c a Nguy n Tr i là L nghi H c sĩ Nguy n Th L . Tr c khi v , vua ngh đêm t i L Chi Viên, và đ t ng t qua đ i. Gian th n đ t i cho Nguy n Tr i, Nguy n Th L , và đ a đ n b n án tru di. Đ i sau khi nh c đ n v này đ u g i là Th m án L Chi Viên (V án V n V i), đ nói t i oan khu t c a ông và L Nghi H c Sĩ Nguy n Th L . Th p niên '80, Nguy n Tr i đ c ghi tên trong danh sách Danh Nhân Th Gi i c a UNESCO.

M t cách không chính th c, văn h c gi i Vi t Nam h i cu i th k XX coi bài th Nam Qu c S n Hà c a Lý Th ng Ki t là Tuyên ngôn Đ c p th nh t c a ta, và bài Bình Ngô Đ i Cáo c a Nguy n Tr i là b n Tuyên ngôn th hai. M t b n đ c trong tr n đánh quy t đ nh gi a Đ i Vi t và gi c T ng; m t b n đ c sau khi Đ i Vi t s ch bóng quân Minh. (Nói theo Ca dao, T ng hay Minh cũng ch là Ngô: Nh trong câu “V th ng Ngô đ t vàng cho chú khách.”)

Bình Ngô Đ i Cáo m li t ni u m t:

Bài Cáo m đ u b ng l i xác đ nh Vi c nhân nghĩa; và Vi c chinh ph t. Ng i làm vi c n c, theo Thánh hi n, y dân làm ch , và di t k ác đ yên dân. Đi u th hai, Đ i Vi t v n là m t n c văn hi n (có văn hóa, có hi n tài, hào ki t), đã đ ng n n đ c p t ni u tri u đ i tr c, song song v i Hán Đ ng T ng Nguyên Minh (và sau này: Thanh); m i bên hùng c m t ph ng. Đã th , C ng v c đã r ch rồi, Phong t c i khác bi t. Bài cáo nh c đ n nh ng n B c quân đ i b i trong m i b n th k tr c, r i sau đó m i t đ n chi n công c a th i hi n đ i: Chi n công phá tan quân Minh, khôi ph c Đ t n c, và v t cao xu t chúng còn là rao gi ng ch thuy t Duy Tân!

Nguy n Tr i không quên k t i nhà H : Chính s phi n hà, lòng dân oán gi n, “b n gian tà còn bán n c c u vinh,” đ i tr i a đ t, bu c dây vào ng trai tráng b t xu ng bi n mò ng c, b t lên r ng đào vàng, giảng i đ t b y, há mi ng nhe răng tàn h i mu ng thú; nay xây nhà, mai đ p đ p, thu mua s n v t ép s c dân phu, trúc núi Nam, n c bi n Đông không đ ghi, không

Thiên C Hùng Văn c a Nguy n Trãi

Tác Giả: Viên Linh

Thứ Tư: 21 Tháng 9 Năm 2011 07:21

đ r a h t t i i c a c ng quy n ác đ ng.

Nguy n Trãi sau đó m i k đ n s khó khăn thi u th n c a quân mình, m y tu n quân Linh S n không có l ng th c, lính Khôi huy n v ng tanh nh ng lòng c u hi n, tr ng tài, chí khôi ph c đ t n c, tâm th ng ng i khó nghèo, yêu sĩ t t nh yêu con, đã khi n v t qua t t c .

*Ta g ng chí kh c ph c gian nan,
Nhân dân b n cõi m t nhà, đ ng c n trúc ng n c ph p ph i.
Tráng sĩ m t lòng ph t , hòa n c sông chén r u ng t ngào.*

Bình Ngô Đ i Cáo còn k ra chi n l c c a B tham m u, Thu t dùng ng i c a ch t ng, tài năng c a quân kháng chi n, k ho ch binh v n và tâm lý dân tình, đánh tâm công tr c thì s gây thanh th , vi c chi m đ t thành làm tan rã đ ch quân ch là chuy n ph i đ n.

*Th tr n xu t k , l y y u ch ng m nh
Dùng quân mai ph c, l y ít đ ch nhi u
Tr n hay:
Đem đ i nghĩa đ th ng hung tàn
L y chí nhân đ thay c ng b o
Tr n B Đ ng s m vang ch p gi t
Mĩ n Trà Lân trúc ch tro bay
Sĩ khí đã hăng
Quân thanh càng m nh*

Cách đây vài năm trên m t s t p chí Kh i Hành, khi vi t v Nguy n Trãi, giáo s Tr n Ng c Ninh có vi t ra m t khám phá l n: Ngay đ u th k XV (1428), nhà cách m ng Nguy n Trãi đã manh nha ch thuy t Duy Tân đ t Vi t. Hai ch Duy Tân tìm th y hi n nhiên trong câu cu i cùng c a Bình Ngô Đ i Cáo:

*M t c hung y chi n th ng, nên công oanh li t ngàn năm,
B n ph ng bi n c thanh bình, ban chi u Duy Tân kh p ch n.
Xa g n báo cáo,
Ai n y đ u hay.*

Than ôi, cu c cách m ng Duy Tân Đ t N c c a Nguy n Trãi, báo tr c trong Đ i Cáo Bình Ngô, bi t đâu không là n i s h i c a b n tham quan c u tr trong tri u Lê s , và các đ i quan nhà Minh ngay sau đó đ y r y trong Tri u đình Lê L i, và góp ph n đ a đ n cái ch t đ t ng t c a ông, và V Án V n V i ch là m t màn c a v k ch?